

Osoko bilkura

Donostian, Gipuzkoako Foru Aldundian

2020ko urtarrilaren 31n

Urrutia, Andres, euskaltzainburua,
Kintana, Xabier, idazkaria,
Aleman, Sagrario, diruzaina,
Coyos, Jean-Baptiste, Jagon sailburua,
Azkarate, Miren,
Goenaga, Patxi,
Iñigo, Andres,
Oihartzabal, Beñat,
Oñederra, Miren Lourdes,
Sagarna, Andoni,
Toledo, Ana,
Uribarren, Patxi,
Urkia, Miriam,
Zabaleta, Patxi eta
Zalbide, Mikel.

Ezin etorria adierazi dutenak: Adolfo Arejita, Aurelia Arkotxa, Roberto González de Viñaspre, Jose Irazu “Bernardo Atxaga”, Jabier Kaltzakorta, Txomin Peillen, Patxi Salaberri eta Xarles Videgain.

Ahalak: Adolfo Arejitak ahala Andres Urrutiari; Aurelia Arkotxak ahala Sagrario Alemani; Roberto González de Viñasprek ahala Andres Urrutiari; Jose Irazu “Bernardo Atxaga”k ahala Andres Urrutiari; Jabier Kaltzakortak ahala Andres Urrutiari; Patxi Salaberrik ahala Andres Urrutiari.

Batzarra 2020ko urtarrilaren 31n, ostiralean, 10:00etan, egin da Donostian, Gipuzkoako Foru Aldundian.

A. Urrutia euskaltzainburuak euskaltzain guztiak agurtu eta etorririkoan zerrenda eta ahalak irakurri ditu. Quoruma badela egiaztatu ondoren, urtarrileko Osoko bilkurari hasiera eman zaio.

Hasteko, E. Osa idazkariordeak argibideak eman ditu. Izan ere, 12:00etan, 2019an hildako euskaltzainei omenaldia egiteko, Ageriko bilkura egingo da Gipuzkoako Foru Aldundiko Jargi aretoan. Beraz, Osoko bilkura hamabost minutu lehenago amaitzea komeni da.

1. Osoko bilkurako (2019-12-20) bilera-agiria onestea, hala erabakiko balitz.

P. Zabaleta euskaltzainak hiru iruzkin egin ditu. Alde batetik, 3. puntuan, 2. paragrafoko azken esaldiaren ordean, hauxe jartzea proposatu du: “garbi laga beharko litzateke elkarte atxikia izateak erakarri ote lezakeen ala ez UZEIko langileak Euskaltzaindiko langile bihurtzea enpresa segidaren bitartez”. Onetsi da.

Beste aldetik, 3. paragrafoaren bukaeran, “lankidetzaz azaerako harremanen bidez” gehitzea proposatu du. Onetsi da.

Azkenik, 4.3. puntua dela eta, honela gera dadin proposatu du: “4.3. Patxi Galék Euskaltzaindiarekin lan-harremana izango du. A. Urrutiak aditzera eman duenez, 2020ko urtarrilaren 1etik aurrera Patxi Galé Euskaltzaindiko langilea izango da”. Hau ere onetsi da.

A. Urrutia euskaltzainburuak ahoz bestelako oharririk egin nahi den galdetuta, ez da egin. Ondorioz, 2019ko abenduaren 20ko bilkurako bilera-agiria onarturik gelditu da.

2. Euskaltzaindiaren Hiztegia. Adierak eta adibideak. Batzorde Ahaldunduaren oharrak (XVIII). Aurkeztu.

M. Urkia Batzorde Ahaldunduko idazkariak hitza hartu du eta, M. Azkarate, A. Iñigo eta X. Videgain euskaltzainek eginiko oharrak eta egitasmoko kideek emandako erantzun arrazoituak biltzen dituen txostena aurkeztu du.

A. Iñigok *Chaho/Xaho* grafiari buruz eginiko oharra Onomastika batzordera bideratzea proposatu eta onartu da. Bileran bestelako oharririk egon ez denez, aurkeztutako txostenari oharrak egiteko epea zabaldu da, otsailaren 16ra arte.

3. Exonomastika. 36. araua eguneratzea. Aurkeztu.

Alfonso Mujika Exonomastika batzordeko idazkariak eguneratu nahi den 36. araua aurkeztu du. Hasteko, testuingurua azaldu du. Araua 1995ekoa da, eta 2006an eguneratze bat eta zuzenketa txiki batzuk egin zitzaizkion. Arauak baditu inkoherentzia batzuk hasieratik, baina 2006ko eguneratzean ez ziren zuzendu. Duela gutxi, Frantziako banaketa administratiboa aldatu egin da, eta, ondorioz, araua

eguneratu beharra dago. Eguneratze horrekin batera, Exonomastika batzordeak arauaren hasierako inkoherentziak konpontzea proposatu du, dauden bezala utziz gero, areagotuko bailirateke banaketa administratibo berriarekin. Inkoherentziak konpontzeko proposamenaren funtsa hau da: araututa dauden ibai-izenak grafia berarekin erabiltzea ibaiaren izenean eta departamendu edo eskualdearen izenean. Eta, horrekin batera, eskualde eta departamenduen izendapenetan toponimoekin batera erabiltzen diren lexiko arrunteko hitzak itzultzea (*ipar, hego, garaia, beherea, itsas...*), inguruko hizkuntzetan egin ohi den moduan.

Araugaiaren dokumentu berrituak bi atal ditu. Alde batetik, eskualdeen banaketa berriari dagozkion izen berriak euskaraz emateko proposamena dago. Beste aldetik, hasierako inkoherentziak konpontzeko proposamena. Bigarren atal hori departamenduen izenei dagokie. Aurkezpenaren ondoren, zenbait galdera egin eta iritzi batzuk eman dituzte euskaltzainek.

A. Inñigok galdetu du *Loira Harana* izendapenean *Harana* hitza zergatik idatzi den letra larriz hasita. Adierazi zaio toponimo geografikoa balitz minuskulaz idatziko litzatekeela, baina toponimo administratiboa dela, izaera juridikoa duen zerbait dela eta horregatik idazten dela letra larriz hasita. Antzera gertatzen da, adibidez, *Marshall Uharteak* kasuan, estatuaren izenaren parte delako idazten da *uharteak* letra larriz hasita.

B. Coyosek *Hauts-de-France* eskualdearentzat proposatutako *Frantzia Garaia* izendapenaren ordez, *Frantziako Garaiak* proposatu du, jatorrizkoan plurala baita (*Hauts*) eta jatorrizkoaren egiturari jarraitzeko (*de-France* > *Frantziako*). Adierazi zaionean *garai* hitza izenondoa dela, *Frantziako Gainak* proposatu du. Bestalde, *Pays de la Loire* eskualdearentzat proposatutako *Loireria* izendapenaren ordez, *Loirako Herria* proposatu du, jatorrizko egiturari jarraitzeko. Halaber, *Provence-Alpes-Côte d'Azur* eskualdearentzat proposatutako *Proventza-Alpeak-Kosta Urdina* izendapenaren kasuan, *Urdina* izan beharrean *Azurra* izatea proposatu du, *urdin* hitza frantsesezko *azur* hitzaren ordain egokia ez delakoan. Azkenik, *Seine-Saint-Denis* departamenduarentzat proposatutako *Sena Saint Denis* izendapenaren ordez, *Sena San Denis* proposatu du, hitz arruntak itzultzea alegia.

P. Zabaletak *eskualde, garai* eta *zentro* hitzei buruz, hau adierazi du: *eskualde* hitza hedadura txikiko lur-eremuak izendatzeko erabiltzen dela eta ez dela egokia eremu handietarako. *Garai* hitzari buruz, ez dela izen moduan erabiltzen. Amaitzeko, *zentro* hitzari buruz, *erdialde* hitza ez ote den egokiagoa iradoki du.

M. Azkaratek *Loira Harana* eta kidekoen kasuan, izen generikoa letra larriz hasita zergatik idazten den arauan esplizitatzeko eskatu du, erabiltzaileek irizpidea zein den jakin dezaten.

Beste alde batetik, B. Oihartzabalek adierazi du izendapen batek pluraleko artikulua izatea eta izendapena bera plurala izatea ez direla berez gauza bera, eta batzuetan zalantzak izaten direla deklinatzeko orduan (adibidez, *Pirinio Atlantikoak*). Hori dela eta, galdetu du ea Exonomastika batzordeak hori aztertua duen.

M. Zalbidek eskatu du, Rhin ibaia Alemaniako ibai nagusia denez eta ibaiaren izena Frantziako bi departamenduren izendapenetan ageri denez (*Bas-Rhin* eta *Haut-Rhin*), arauan, azalpen osagarri gisa, *Rhin Garaia* eta *Rhin Beherea* izendapenak ematen direnean, alemanezko formak ere zehaztea beste hizkuntzetako formak ematen badira.

Azalpenen eta iritzi-trukearen ondoren, otsailaren 17ra arteko epea jarri da oharak egiteko. Dokumentua formatu elektronikoan bidaliko zaie hala egitea eskatu duten euskaltzainei.

4. Esku artekoak.

4.1. Juan Antonio Letamendia euskaltzain urgazlearen heriotzaren berri. 2019ko abenduaren 24an zendu zen Hondarribian, 79 urte zituela. Donostian jaio zen, 1940ko urriaren 8an. Filologia Erromanikoan lizentziaduna zen (Deustuko Unibertsitatea) eta Hondarribiko Talaia Institutuko katedradun izatetik erretiroa hartuta zegoen. 1975ean euskaltzain urgazle izendatuta, Euskaltzaindiko Gramatika batzordeko idazkaria izan zen (1978-1980); baita Dialektologiakoan ere (1980-1982). Hilberri txostena 2021eko urtarrilean irakurriko da.

4.2. Jean Baptiste Etxarren euskaltzain urgazlearen heriotzaren berri. Jean Baptiste Etxarren euskaltzain urgazlea zendu da urtarrilaren 30ean, 91 urterekin. Gaur izango da ehorzketa, Nafarroako Auritz herrian, 16:00etan. Donazaharren (Nafarroa Beherea) jaio zen Etxarren, 1928ko irailaren 26an. Espainierako Goi Ikasketetan lizentziaduna (Bordeleko Unibertsitatea). Donibane Garaziko Jean de Maiorga Ikastegiaren zuzendari izatetik erretiroa hartuta zegoen. *Les Amis de la Vieille Navarre* elkarteko kidea zen. Euskaltzain urgazle izendatua izan zen 1979ko abenduaren 20an.

4.3. Hurrengo bilkurak eta ekitaldiak.

- Gasteizen, Oihaneder Euskararen Etxean, otsailaren 27an, “Euskara Ibiltaria” aurkeztuko da hedabideen aurrean. Erakusketa otsailaren 28an, 19:00etan, aurkeztuko da jendartearen Oihaneder Euskararen Etxean.
- Bilbon, otsailaren 28an, 10:00etan, Osoko bilkura egingo da, Bizkaiko Foru Aldundian. Izan ere, 1920ko otsailaren 16an, Euskaltzaindiak lehenengo Osoko bilkura egin zuen Bizkaiko Foru Aldundian, beraz, hori kontuan hartuz, Osoko bilkura han egingo da.

5. Azken ordukoak.

P. Zabaletak hitza hartu du eta A. Urrutia euskaltzainburuari zorionak eman dizkio, Sabino Arana Saria eman diotela eta. Osoko bilkuran beste horrenbeste egin dadin erabaki da.

Era berean, P. Zabaletak kezka agertu du Iruñeko Udalak haur-eskoletako euskarazko eskaintza murriztu duela eta. Halaber, proposatu du Euskaltzaindiak zerbait egin ote lezakeen azter dezan. Zuzendaritzak gaia aztertuko du hurrengo bilkuran.

A. Urrutiak Euskaltzaindiak argitaratu berri duen Jose Agerre Santestebaneren *Biografia de Arturo Campión* liburuaren aipamena egin du. Argitalpen hori *Euskaltzainak bilduman* argitaratu da eta liburu horren hitzaurrea S. Aleman eta P. Zabaleta euskaltzainek paratu dute.

Eta beste aztergairik ez dela, Osoko bilkura bukatutzat eman da, 11:30ean.

Andres Urrutia Badiola,
euskaltzainburua

Xabier Kintana Urriaga,
idazkaria

Ageriko bilkura

Donostian, Gipuzkoako Foru Aldundiko Jargi Aretoan

2020ko urtarrilaren 31n

Donostian, Gipuzkoako Foru Aldundian, 12:00etan, Euskaltzaindiak Ageriko bilkura egin du, aurreko urtean hil ziren Jon Lopategi, Angel Aintziburu eta Txomin Solabarrieta ohorezko euskaltzainen eta Alan Roy King euskaltzain urgazlearen hilberri-txostenak irakurtzeko.

Bildu direnak:

Euskaltzain osoak: Andres Urrutia euskaltzainburua, Xabier Kintana idazkaria, Sagrario Aleman diruzaina, Jean-Baptiste “Battittu” Coyos Jagon sailburua, Miren Azkarate, Patxi Goenaga, Andres Iñigo, Beñat Oihartzabal, Miren Lourdes Oñederra, Andoni Sagarna, Ana Toledo, Patxi Uribarren, Miriam Urkia, Patxi Zabaleta eta Mikel Zalbide.

Euskaltzain ohorezkoak: Xabier Amuriza, Xipri Arbelbide, Luis Baraiazarra eta Julen Urkitza.

Euskaltzain urgazleak: Juan Luis Goikoetxea, Elisabete Perez Gaztelu eta Xabier Mendiguren.

Erramun Osa euskaltzain urgazlea eta idazkariordea.

Markel Olano, Gipuzkoako Foru Aldundiko diputatu nagusia, eta Garbiñe Mendizabal, Gipuzkoako Foru Aldundiko Hizkuntza Berdintasuneko foru zuzendaria.

Euskaltzaindikiko langileak: Ibon Usarralde egitasmoen bateragilea, Manu Gañan Idazkaritzako teknikaria, Iñaki Mendizabal Komunikazio eta Irudi arduraduna eta Maixa Goikoetxea Gipuzkoako ordezkari-zako administraria.

Gaur omenduriko euskaltzainen hainbat senide eta lagun.

Euskaltzaindiak urtarrileko Ageriko bilkura baliatu du aurreko urtean hildako euskaltzainei gorazarre egiteko. Horrela, iaz zendutako Jon Lopategi, Alan Roy King, Angel Aintziburu eta Txomin Solabarrieta omendu ditu Akademiak Gipuzkoako Foru Jauregian.

Markel Olano Gipuzkoako ahaldun nagusiak hurreratu diren guztiak agurtu ditu, bereziki, gaur omenaldia jasoko duten euskaltzainen senideak. Era berean, gogorarazi du iaz ospatu zen Euskaltzaindiaren Mendeurreneko azken ekitaldia Gipuzkoako Foru Aldundian egin zela eta azpimarratu du erakundearen eta Euskaltzaindiaren artean urte luzetan egon dela lankidetzaren emankorra euskara biziberritzearen eta euskal kulturgintza sustatzearen inguruabarrean. Era berean, joan den urtean hil ziren euskaltzainek herri honen alde eginiko lana gogorarazi du.

Andres Urrutia euskaltzainburuak nabarmendu du zendutako euskaltzainek euskararen eta euskal kulturaren alde erakutsi zuten konpromisoa, eta goraipatu du gure hizkuntza sustatzeko guztiek egin zuten ahalegin eskerga, zeinek bere alorrean, nork bere lurraldetik Euskal Herri osoa xede zuela.

Ostean, Xabier Amuriza ohorezko euskaltzainak irakurri du Jon Lopategiren hilberri-txostena; Luis Baraiazarra ohorezko euskaltzainak aletu du Txomin Solabarrietaren biografia; Miren Azkarate euskaltzain osoak Alan Roy King-ena; eta, azkenik, Xipri Arbelbide ohorezko euskaltzainak Angel Aintzibururena. Peio Ospital, Mixel Ducau eta Paul Smet musikariek girotu dute ekitaldia; hiru kantu ezagun abestu dituzte: *Arnasak gurutzatuz*; *Zu eta ni*; eta *Bake-mina*.

Xabier Amurizak urte luzetan bidelagun izan zuen Jon Lopategi Lauzurikaren (1934-2019) bizitza aletu du. Muxikako Ariatza auzoko Aldauri baserrian jaio zen Lopategi bertsolaria. Hamabi urterekin sakramentinoetan sartu zen, eta hogeita birekin utzi zion fraide izateko asmoari. 1960an hasi zen Bizkaiko bertsolari-txapelketetan parte hartzen: 1962tik 1987ra bitarteko laurak irabazi zituen. Euskal Herriko sei final jokatu zituen, 1982an eta 1986an txapeldunorde, eta 1989an txapeldun izatera iritsi zen. 1965etik 1990era bitartean, bat-bateko bertsogintzaren eredu nagusietako bat izan zen Euskal Herri osoan. 80ko hamarkadaren bigarren erditik erretiratu zen arte, eragilerik garrantzitsuena eta emankorra izan zen Bizkaiko eskolak eta gazteen bertso-eskolak sustatzen.

Luis Baraiazarrak Txomin Solabarrieta Etxaburu (1927-2019) izan du hizpide. Ondarroako semea; apaiza; euskaltzalea, kantu eta musikazalea. Ondarroako arrantzale-familiakoa zen Solabarrieta, halako giroan hazia eta bizi izana, batez ere, umezaroan; horrek arrastoa utzi zion bizitza osoan. Luis Baraiazarrak Solabarrietaren hitz hauek gogoratu ditu gaurkoan: “Ondarroa herri kantaria izan da. Tabernetan, fabriketan... baporeetan ere bai, diotenez. Guk ume-umetatik, entzunaren entzunez, bertso zahar asko ikasi genituen eta mota askotako abestiak”. Bestelako kontuak ere nabarmendu ditu Baraiazarrak: “Herrian eta herriko kulturaren sartu-sartua egon zen beti Txomin; guztiei on egiten, laguntzen. Taldean lan egitea zuen batez ere maite. ‘Bostak bat’ taldean, azpimarratzekoa da Txominen zorrotasun eta fintasuna eta, arlo batzuetan, batez ere (itsasoaz zerikusia dutenetan, adibidez), taldeari eman zion ziurtasuna”.

Miren Azkaratek Alan Roy King izan du gogoan. Zendutako euskaltzain urgazlea Lytham St. Annes-en jaio zen (Ingalaterra, Erresuma Batua) 1954ko urriaren 24an, eta Hizkuntzalaritzan doktorea zen (Londresko Unibertsitatea). Euskaltzaindiaren Gramatika batzordeko kide izan zen 1985etik, eta Akademiak urgazle izendatu zuen 2003ko urtarrilaren 31n. Bere idazlanen artean daude *Atalase maila* (1988), *The Basque language* (1994) eta *Colloquial Basque* (1996). Gaurko ekitaldian, Miren Azkaratek gogoratu du “gramatikaz eta hizkuntzen bizitzaz arduratua eta konprometitua” egon zela beti euskaltzain urgazlea, hizkuntzekiko miresmena baitzen Roy King-en ezaugarri nabarmenetako bat. “Eta miresmenak zekarren ondoren konpromisoa. Alanek argi zuen hizkuntza batek kultura islatzen duela”, adierazi du Azkaratek. Hala berean, adierazi du “Alani hizkuntzek nola funtzionatzen duten aztertzea” interesatzen zitzaioela, hau da, “gramatikak eta hizkuntzak nola irakatsi lantzea”. “Ondo-ondoan izan dugu euskara deskribatzeko ahaleaginean; gai zen, gainera, gai edo puntu jakin bat beste hizkuntza batzuekin konparatzeko, eta, hartara, gure deskribapena aberasteko”.

Xipri Arbelbidek Angel Aintziburu hartu du hizpide. Aintziburu Luzaiden jaio zen, Nafarroan, 1930eko uztailaren 3an. Euskaltzaindiak 2014an izendatu zuen ohorezko euskaltzain, euskararen mesedetan egindako lanengatik. Aintziburuk

2002an argitaratu zuen Luzaideren inguruko lehen liburua, *Luzaiden gaindi* (Elkar), Jean-Baptiste Etxarrenekin batera, eta 2009an berak bakarrik argitaratu zuen lehengoaren segidako lana *Luzaiden gaindi II* (Elkar). Lan horietan, Nafarroako udalerrri horren historia aztertu zuten egileek, eta bertako ohitura, bizilagun eta biztanle ezagunenen inguruan idatzi zuten (tartean, Juan Etxamendi *Bordel* bertso-laria gogoratuz). Xipri Arbelbidek Aintzibururen bestelako jardunak ere aletu ditu, urte luzez kazetari lanetan ibili zela gogoratuz. Irulegiko irratian, Luzaideko berrie-mailea izan zen urteetan, eta, horrezaz gain, Irati irratian (Aezkoa) eta Euskalerrria irratian (Iruñerria) ere jardun zuen.

Ekitaldiari 13:00etan amaiera eman zaio Peio Ospital, Mixel Ducau eta Paul Smet musikariek kantaturiko *Bake-mina* kantuarekin eta A. Urrutia euskaltzainburuaren esker oneko berbekin.

Andres Urrutia Badiola,
euskaltzainburua

Xabier Kintana Urriaga,
idazkaria